

ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΤΩΝ ΕΛΕΝΑΣ ΡΗΓΑ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ*

Η μελέτη του Κυπριακού Συντάγματος αποκαλύπτει την απουσία ειδικής ρύθμισης με την οποία να παρέχεται προστασία στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, αντίστοιχη με συνταγματικές πρόνοιες άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα το άρθρο 24 του Ελληνικού Συντάγματος. Εμμέσως όμως, το περιβάλλον και τα συναφή με αυτό συμφέροντα των πολιτών της Δημοκρατίας, προστατεύονται συνταγματικά, διά των άρθρων 7 παρ. 1 και 15 παρ. 1 & 2, αναφερόμενων στην προστασία των δικαιωμάτων της ζωής, ιδιωτικής και οικογενειακής, τα οποία συνδέονται με την ποιότητα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος εντός του οποίου αυτοί ζουν. Σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας, επίσης, σειρά ειδικών νόμων ρυθμίζουν δράσεις, θεσπίζουν υποχρεώσεις πολιτών και κυρίως φορέων της Διοίκησης και προστατεύουν δικαιώματα συναφή με την προστασία του περιβάλλοντος.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, δημιουργείται η ανάγκη της διερεύνησης των αντικειμενικών προϋποθέσεων υπό τις οποίες πολίτες ή οργανωμένοι φορείς της κοινωνίας, νομιμοποιούνται να προσφέρουν ενώπιον των δικαστηρίων, αιτούντες νομική προστασία επί θεμάτων συναφών με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο γενικός κανόνας του άρθρου 146 παρ. 2 του Συντάγματος της Δημοκρατίας απαιτεί για τη νομιμοποίηση της προσφυγής εναντίον πράξεων της Διοίκησης, ευθεία προσβολή αμέσου και ενεστώτος συμφέροντος, φορέας του οποίου μπορεί να είναι πρόσωπο ως άτομο ή ως μέλος κοινότητας. Επομένως, κατά το γράμμα της γενικής αυτής ρήτρας, απαιτείται το θιγόμενο συμφέρον να προσβάλλεται ευθέως, να είναι άμεσο, δηλαδή να αφορά τον αιτούντα και όχι τρίτους και να είναι χρονικά παρόν όταν ασκείται το ένδικο μέσο (ή να πιθανολογείται με βεβαιότητα η προσβολή του στο άμεσο μέλλον).

Η κυπριακή έννομη τάξη όμως παράλληλα, υιοθετεί σε μεγάλο βαθμό τα διδάγματα της θεωρίας του Ελληνικού Διοικητικού Δικαίου, η οποία εστιάζει σε δύο κυρίως σημεία συναφή με το ζήτημα:

Αφ' ενός «ένας ιδιώτης έχει έννομο συμφέρον για την εφαρμογή των περί της προστασίας του περιβάλλοντος ή χωροταξίας Νόμων, ακόμη και όταν οι νόμοι αυτοί επιβάλλουν υποχρεώσεις στη Διοίκηση, χωρίς να του παρέχουν ειδικά/ατομικά δικαιώματα, αλλά η εφαρμογή τους, δημιουργεί ή εγγυάται μια ευνοϊκή κατάσταση γι' αυτόν». Αφ' ετέρου, «στην περίπτωση της προστασίας του περιβάλλοντος υπάρχει η πιθανότητα αλλά και η αναγκαιότητα να διευρυνθεί η έννοια της νομικής προστασίας. Έτσι το προαπαιτούμενο της βλάβης των προσωπικών και άμεσων συμφερόντων του αιτούντος, μπορεί να έχει μικρότερη σημασία στα συγκεκριμένα ζητήματα».

Η νομολογία των κυπριακών δικαστηρίων επί σειράς προσφυγών, που σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα, ρίχνει φως στην αντίληψη με την οποία ερμηνεύεται και εφαρμόζεται η γενική συνταγματική πρόνοια περί εννόμου συμφέροντος του άρθρου 146 παρ. 2.

Στην απόφαση Φίλοι του Ακάμα ν. Κυπριακή Δημοκρατία, αναγνωρίζεται ότι «το περιβάλλον συνιστά έννομο αγαθό σύνθετο, συλλογικό» και αποτελεί παράγοντα ζωής. Επίσης «η προστασία του φυσικού πλούτου αποτελεί ανάγκη που επιτάσσει το Δημόσιο συμφέρον».

Στην απόφαση Δημοκρατία ν. Κοινότητα Πυργών, περιέχεται η θέση ότι «το δικαίωμα στη ζωή, που διακηρύσσεται και διασφαλίζεται στο άρθρο 7 παρ. 1 του Συντάγματος, δημιουργεί και το απαραίτητο έννομο συμφέρον για την προσβολή απόφασης που καταπονεί το περιβάλλον».

Ενώ στην απόφαση Symonis and another ν. The improvement board of Latsia, επισημαίνεται ότι «η ανάπτυξη περιοχής είναι κοινοτικό θέμα που επηρεάζει την ποιότητα ζωής του καθενός που χρησιμοποιεί την περιοχή και ότι η αναγνώριση δικαιώματος ανάπτυξης ακίνητης περιουσίας κατά βούληση στον ιδιοκτήτη της θα ήταν καταστροφική».

Η Διεθνής Σύμβαση του Αάρχους (Aarhus), η οποία έχει υιοθετηθεί από την κυπριακή έννομη τάξη αναγνωρίζει και στοχεύει να διασφαλίσει ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να ζει σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και ευημερία του. Αναγνωρίζει ακόμη ότι προκειμένου να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα, οι πολίτες πρέπει να διαθέτουν πρόσβαση σε πληροφορίες αναφορικά με περιβαλλοντικά ζητήματα, να έχουν δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη σχετικών αποφάσεων και να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περιπτώσεις περιβαλλοντικών ζημιών.

Ανακεφαλαιώνοντας επισημαίνουμε ότι στην περίπτωση της περιβαλλοντικής προστασίας είναι εμφανής και στην κυπριακή έννομη τάξη η τάση διεύρυνσης της έννοιας των προϋποθέσεων αναγνώρισης του εννόμου συμφέροντος. Έτσι είναι ορατή η αποσύνδεση ή έστω η χαλάρωση της προϋπόθεσης προσβολής ενός υπό στενή έννοια προσωπικού και αμέσου συμφέροντος και η σύνδεση του παραδεκτού της προσφυγής με την επίκληση ακόμη και έμμεσης προσβολής δικαιωμάτων ή συμφερόντων των αιτούντων.

* Έλενα Ρήγα Δικηγόρος, Senior Associate, Δικαστηριακό Τμήμα.

* Ιωάννης Σιδηρόπουλος, ασκούμενος δικηγόρος Τμήμα Εταιρικού Δικαίου.